

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO
Kauppatieteiden tiedekunta
Kauppatieteiden kandidaatin tutkinnon tutkielma
Laskentatoimi

RAHOITUSINSTRUMENTTIEN ARVOSTAMINEN

- Eroavaisuudet suomalaisen tilinpäätöskäytännön ja pk-yrityksille
tarkoitettujen IFRS-standardien välillä.

MEASUREMENT OF FINANCIAL INSTRUMENTS

- Difference between Finnish accounting and IFRS for SMEs

1.12.2010

Tekijä: Merita Kotiranta 0344215

Opponentti:

Ohjaaja: Timo Alho

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	2
1.1	TUTKIMUKSEN TAUSTAA	2
1.2	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA RAJAUKSET	4
1.3	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO.....	5
1.4	TUTKIMUKSEN RAKENNE.....	6
2	RAHOITUSINSTRUMENTIT	7
2.1	PK-YRITYKSEN MÄÄRITELMÄ.....	7
2.2	RAHOITUSINSTRUMENTTIEN JAKAMINEN VAROIKSI JA VELOIKSI.....	8
2.3	RAHOITUSINSTRUMENTIT KANSAINVÄLISISSÄ PK-STANDARDEISSA	9
2.3.1	<i>Perusrahoitusinstrumentit</i>	11
2.3.2	<i>Muut rahoitusinstrumentit</i>	12
2.4	RAHOITUSINSTRUMENTIT SUOMALAISESSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ.....	12
2.5	RAHOITUSINSTRUMENTTIEN ESITTÄMINEN TASEESSA JA NIIDEN ARVOSTUSMENETELMÄT	13
3	RAHOITUSINSTRUMENTTIEN ARVOSTAMINEN	15
3.1	ARVOSTAMISEN YLEISET PERIAATTEET	15
3.1.1	<i>Arvostusperiaatteen valintaan vaikuttavat tekijät</i>	17
3.2	ARVOSTAMINEN HANKINTAMENOON JA NIMELLISARVOON	19
3.2.1	<i>Hankintamenoon ja nimellisarvoon arvostettavien erien arvon muutokset</i>	20
3.3	ARVOSTAMINEN NYKYARVOON JA ARVOSTAMINEN JAKSOTETTUUN HANKINTAMENOON EFEKTIIVISEN KORON MENETELMÄLLÄ.....	22
3.3.1	<i>Jaksotettuun hankintamenoon arvostettavien erien arvonmuutokset</i>	25
3.3.2	<i>Jaksotetun hankintamenon ja hankintamenomenetelmän vertailua</i>	26
3.4	ARVOSTAMINEN KÄYPÄÄN ARVOON.....	27
3.4.1	<i>Käyvän arvon määrittämisen hierarkia</i>	28
3.4.2	<i>Käyvän arvon määrittämisen ongelmat</i>	30
3.4.3	<i>Käyvän arvon muutokset</i>	31
3.5	KÄYPÄÄN ARVOON JA HANKINTAMENOON PERUSTUVIEN ARVOSTUSMENETELMIEN VERTAILUA..	31
4	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
5	YHTEENVETO	35
	LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Pääomamarkkinoiden ja yritysten globalisaatio on kasvattanut yhdenmukaisten tilinpäätösstandardien kysyntää. Harmonisointi ei kuitenkaan ole hetkessä tapahtuva prosessi. Esimerkiksi eurooppalaisen ja angloamerikkalaisen tilinpäätöskäytännön harmonisointia ollaan pohdittu jo 1970-luvulta lähtien. (Street & Shaughnessy 1998, 203-205) Suomessakin on 1990-luvulta lähtien ollut kehityssuuntana tilinpäätöksen kansainvälinen yhteneväisyys. Tämä on ollut taustalla vuoden 1992 hallituksen esityksessä kirjanpitolain muuttamiseksi. (HE 111/1992) Nykyinen Suomen kirjanpitolaki on päivitetty vastaamaan Euroopan yhteisön 4. (78/660/ETY) ja 7. (83/349/ETY) yhtiöoikeudellisen direktiivin säännöksiä vuoden 1997 lopussa. Myös Suomen osakeyhtiölaki on vuoden 1997 syyskuussa muutettu direktiivien mukaiseksi. (Leppiniemi & Walden 2009, 14) Direktiiveissä säädetään yleisistä periaatteista ja konsernitalinpäätöksen laatimisesta, ei yksittäisten tilinpäätöserien käsittelystä. (Lakikokoelma 2000, 80-87; 95)

2000-luvulla on säädetty yksityiskohtaisemmin kansainvälisiä tilinpäätösperiaatteita. Vuonna 2003 Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyi modernisointidirektiivin (2003/51/EY), jonka tarkoituksena oli varmistaa, että yhteisöille luodaan kansainvälisiä vaihtoehtoja tilinpäätöksen laatimiseen. (Jänkälä & Kisanlahti 2005, 19-20) Vuonna 2001 Euroopan parlamentti ja neuvosto antoi Fair Value - direktiivin (2001/65/EY), jonka kohteena on tilinpäätöksen laadinnassa noudatettavat arvostussäännöt. (Jänkälä & Kisanlahti 2005, 20) Tämä asetus tuli voimaan Suomessa vuoden 2004 lopussa vaihtoehtoisena tapana tiettyjen arvopapereiden arvostamiseen. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2004)

Vuonna 2001 EU esitteli lain, jonka mukaan Euroopassa listattujen yritysten pitää laatia tilinpäätös IAS-standardien mukaisesti vuodesta 2005 lähtien (KPMG 2009, 21-22). IAS-standardit eli *International Accounting Standards* on aikaisempi nimitys IFRS-standardeille

(*International Financial Reporting Standards*). IFRS-standardit ovat International Accounting Boardin (myöhemmin IASB) eli kansainvälisiä tilinpäätösperiaatteita laativan elimen luomia kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. (Pörssisäätiö) Suomen kirjanpitolakiin IAS-asetus tuotiin listaamattomille yhteisöille periaatteella ”ei estettä, ei pakkoa”, mikä mahdollistaa myös pienten kirjanpitovelvollisten laatia tilinpäätös kansainvälisten standardien mukaisesti. IAS/IFRS-standardeja pidettiin kuitenkin liian monimutkaisina pienille ja keskisuurille yrityksille eli pk-yrityksille. Tämän johdosta IASB julkisti vuonna 2009 kansainväliset tilinpäätösstandardit pk-yrityksille (*International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities*). Standardin tarkoituksena on tehdä IFRS-standardien käyttöä houkuttelevammaksi pienille ja keskisuurille yrityksille niiden tarpeet huomioiden. (KPMG, 2009, 21-22)

Kansainväliset tilinpäätösstandardit korostavat taseen merkitystä yrityksen menestyksen mittarina. Suomen tilinpäätöskulttuuri korostaa taas enemmän tuloslaskelman merkitystä. Suomessa pk-yritysten tilinpäätöksen tarkoituksena on ensisijaisesti nähty verotettavan tuloksen ja jakokelpoisten varojen esittäminen. (Räty 2009) Velkojan suoja on nähty olevan suomalaista normistoa vahvasti ohjaava tekijä. (Räty & Virkkunen, 2002, 26) IFRS-standardien taustalla taas vaikuttaa vahvasti sidosryhmien informaatiotarpeen korostaminen. Eri maiden omat kirjanpitosäännökset voivat hankaloittaa sidosryhmien mahdollisuutta vertailla tilinpäätöksiä. Tämän johdosta haluttiin luoda puitteet vertailukelpoiselle tilinpäätökselle, jota useat sidosryhmät voivat hyödyntää. (IASB 2009a, BC49) Näitä sidosryhmiä ovat: rahoituslaitokset, jotka myöntävät yhteisölle luottoa; myyjät, jotka käyttävät tilinpäätösinformaatiota luotto- ja hinnoittelupäätöksiin pohjaksi; luottoluokituksia tekevät yritykset; asiakkaat, jotka käyttävät tilinpäätösinformaatiota arvioidessaan yhteisöä liiketoimintakumppanina ja osakkeenomistajat, jotka eivät ole mukana yhteisön johtamisessa. (IASB 2009a, BC37)

Pk-yrityksille tarkoitetuissa tilinpäätösstandardeissa (myöhemmin pk-IFRS tai pk-standardit) on otettu huomioon, että pk-yritysten sidosryhmiä kiinnostaa erilaiset asiat kuin listattujen yritysten sidosryhmiä. (IASB 2009a, BC45) Suurille yrityksille tarkoitettujen standardien on tehty sijoittajien tarpeet vahvasti huomioiden. (Räty & Virkkunen 2002, 19) IASB:n tavoitteena oli, että kaikki samoissa olosuhteissa olevat yritykset käyttäisivät samoja tilinpäätösstandardeja. (IASB 2009a, BC42) Tämä vertailukelpoisuus ei hyödytä vain oman ja vieraan pääoman tarjoajia, vaan myös niitä yhteisöjä, jotka tarvitsevat

pääomaa. Tilinpäätöksen vertailtavuus vähentää pääoman hankkimisesta syntyviä kustannuksia ja vähentää epävarmuustekijöitä. Kansainväliset standardit myös parantavat johdonmukaisuutta tilintarkastuksen laadussa ja koulutuksessa. (IASB 2009a, BC36)

Standardien soveltaminen on vielä vapaaehtoista, eikä Suomi ole nähnyt tarpeelliseksi ottaa niitä pakollisena käyttöön. Tähän on vaikuttanut verotuksen ja kirjanpidon vahva kytkentä. Kuitenkin Iso-Britannia on päättänyt ottaa ne käyttöön pakollisena vuoden 2012 alusta alkaen. (Räty 2009) Standardien englanninkielisessä versiossa on 230 sivua, eikä niitä ole ainakaan vielä käännetty suomen kielelle. Standardit on rakennettu varsinaisten IFRS-standardien pohjalta. IASB tarkoituksena oli tehdä pk-standardeista itsenäinen teos ilman viittauksia varsinaiseen IFRS:ään. Kuitenkin rahoitusinstrumenttien arvostamisessa on tehty tähän pääsääntöön poikkeus. Rahoitusinstrumentit voidaan arvostaa myös listatuille yhteisöille tarkoitettujen IFRS-standardien mukaisesti. Sen arvostussääntöjä ei niiden pituuden vuoksi ole kirjoitettu pk-standardeihin, vaan niihin on tehty viittaus. (Pacter 2010, 2)

1.2 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset

Tutkielman aihealueena on pk-IFRS:n ja suomalaisen tilinpäätöskäytännön erot rahoitusinstrumenttien arvostamisessa. Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan suomalaista sekä kansainvälistä tilinpäätösnormistoa. Tutkielman päätutkimusongelma on:

- Miten pk-IFRS:n mukainen rahoitusinstrumenttien arvostus eroaa suomalaisesta käytännöstä?

Jotta päätutkimusongelmaan saadaan vastaus, on tutkielmassa keskitytty ratkaisemaan joukko johdattelevia alaongelmia, joita on:

- Kuinka nämä menetelmät vastaavat yleisiä tilinpäätösperiaatteita?
- Mitä on näiden menetelmien hyödyt ja haitat?

Näistä kysymyksistä voidaan johtaa tutkimuksen tavoitteet. Tavoitteena on siis analysoida

näiden kahden normiston rahoitusinstrumenttien käsittelyä ja niiden mahdollisia hyötyjä ja haittoja.

Tutkimuksessa keskitytään vertaamaan standardeja vain suomalaiseen käytäntöön, eikä niitä verrata noteeratuille yrityksille tarkoitettuihin IFRS-standardeihin, vaikka se on vaikuttanut pk-standardien sisältöön. Vaihtoehtoa arvostaa rahoitusinstrumentit IAS 39 mukaisesti pidetään monimutkaisena pk-yrityksille, minkä johdossa tutkielmassa ei käsitellä tätä vaihtoehtoista tapaa. Rahoitusinstrumenttien arvostamista tarkastellessa on jätetty kokonaan pois pk-IFRS-standardin mukaiset muut rahoitusinstrumentit, minkä seurauksena tutkimuksessa ei tarkastella johdannaisia ja suojauslaskentaa. Rajausta voi perustella sillä, että suurin osa pk-yritysten rahoitusinstrumenteista kuuluvat perusrahoitusinstrumenttien ryhmään. Johdannaisinstrumentit ja suojauslaskenta ovat aiheina erittäin laajoja, joka on myös osaltaan puoltanut päätöstä jättää ne kokonaan käsittelemättä.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkimus perustuu aiheesta löytyvän aineiston analysointiin. Tutkimus on teoreettinen ja siinä verrataan pk-IFRS:n mukaista rahoitusinstrumenttien arvostamista suomalaiseen käytäntöön. Tutkielmaan ei ole sisällytetty empiiristä tutkimusta. Tähän päätökseen vaikutti oletus, että vain harva pk-yritys on ottanut uudet standardit käyttöönsä. Myös tutkielman laajuusvaatimukset vaikuttivat tähän päätökseen. Tutkimus on luonteeltaan komparatiivinen eli vertaileva. Tutkimus on sisällöltään deskriptiivinen, koska siinä pyritään selittämään ja kuvailemaan arvostamisen eroavaisuuksia normistoissa.

Pääosa aineistosta muodostuu erilaisista laeista, standardeista ja viranomaisten lausunnoista. Tutkielmassa on käytetty myös laskentatoimen perusteoksia, jotta saatiin selvennettyä rahoitusinstrumentteihin ja niiden arvostamiseen liittyvät peruskäsitteet. Tutkimukseen on kuitenkin pyritty ottamaan mukaan aiheesta kertovia tutkimuksia. Tutkimuksia onkin paljon tiettyjen aiheiden osalta, esimerkiksi käyvästä arvosta on paljon erilaisia kirjoituksia, mutta joidenkin aiheiden osalta tutkimustieto on melko suppeaa. Tietoa on etsitty laskentatoimen tutkimus- ja ammattilehdistä.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu viidestä pääluvusta. Toisessa luvussa pohditaan rahoitusinstrumentteja yleisesti ja käydään läpi, minkälaisille yhteisöille pk-standardit on tarkoitettu. Tämän jälkeen määritellään kummankin normiston mukaiset rahoitusinstrumentit ja esitetään niiden arvostusmenetelmät. Tämä määrittely luo pohjan yksityiskohtaiselle arvostusperiaatteiden tarkastelulle. Kolmannessa luvussa käydään läpi nämä arvostusperiaatteet ja pohditaan, ovatko menetelmät sopusoinnussa yleisten periaatteiden kanssa. Neljännessä luvussa esitetään johtopäätökset, jossa analysoidaan normistojen arvostusmenetelmien hyötyjä ja haittoja. Viimeinen luku on yhteenveto, jossa summataan koko tutkimus.

2 RAHOITUSINSTRUMENTIT

Rahoitusmarkkinoiden vapautuminen, rahoituksen kansainvälistyminen, uusien rahoitusvälineiden synty ja monet muut yrityksen toimintaympäristön muutokset ovat muuttaneet yrityksen rahoituksen järjestämistä ja suunnittelua. (Martikainen & Martikainen 2009, 11) Erilaistetut instrumentit eivät enää ole vain suurten kansainvälisten yritysten rahoitustarpeita varten, vaan niitä hyödyntävät yhä enemmän pienet ja keskisuuret yritykset. Uusien monimutkaisten instrumenttien takia, niiden määrittely ei ole enää niin yksinkertaista. IAS 32 määrittelee rahoitusinstrumentin sopimukseksi, joka synnyttää toiselle kirjanpitovelvolliselle rahoitusomaisuuteen kuuluvan erän ja toiselle vieraaseen pääomaan tai omaan pääoman kuuluvan erän. (IAS 32)

Ishikawan (2002, 118) artikkelissaan esittämä pääoman jakaminen reaali- ja fiktiiviseen pääomaan auttaa hahmottamaan rahoitusinstrumenttien käsitettä. Artikkelissa käytetään rahoitusinstrumenteista nimitystä fiktiivinen pääoma ja ei-monetaarisista tuotannontekijöistä nimitystä reaali-pääoma. Fiktiivisen pääoman kierto on perusluonteeltaan erilainen kuin reaali-pääoman kierto. Reaali-pääoman kierrolla tarkoitetaan yhteisön prosessia luoda tuotannontekijöistä hyödykkeitä, joista syntyy uutta pääomaa yhteisölle. Fiktiivisen pääoman kierto taas tapahtuu niin, että pääomalla hankitaan rahoitusinstrumentteja, joiden avulla luodaan uutta pääomaa. Esimerkiksi yhteisö ostaa rahavaroillaan osakkeen, joka myydään voitolla ja muutetaan uudeksi pääomaksi. (Ishikawa 2002, 118-119)

2.1 Pk-yrityksen määritelmä

IASB:n ongelmana on ollut määrittää yritys, jolle pk-standardit on tarkoitettu. Se päättikin antaa kansallisten viranomaisten viime kädessä määrittää pk-yrityksen määritelmän, koska standardia käytetään yli 100 maassa, joiden olosuhteet poikkeavat paljon toisistaan. (IASB 2009a, BC55 BC69) Standardeista käy kuitenkin ilmi, että ne on tarkoitettu yhteisöille, joiden arvopaperit eivät ole julkisen kaupankäynnin kohteina, ja jotka eivät ole rahoitusinstituutioita. Standardia soveltava yritys ei myöskään saa olla yhteiskunnallisesti merkittävä yritys eikä se saa tarjota julkisia palveluja. (IASB 2009a, BC60)

IASB julkaisi standardista luonnoksen vuonna 2007. Luonnoksesta annetuissa kommentteissa pohdittu on standardin soveltuvuutta mikroyrityksille. (IASB 2009a, BC26) Standardiluonnosta oli testattu yrityksiin, jossa on alle 10 työntekijää, joka viittaisi siihen, että standardeja voisivat hyödyntää myös mikroyritykset. (IASB 2009a, BC20-21) Standardin valmisteluvaiheessa on kuitenkin tullut esille, että se on ensisijaisesti tarkoitettu sovellettaviksi yhteisöihin, joiden palveluksessa on enemmän kuin 50 työntekijää. Esille on myös tullut, että kokoa tärkeämpi kriteeri on ulkopuolisten informaatiotarve, joka luo perustan standardin soveltamiselle. (Haaramo 2010, 336)

2.2 Rahoitusinstrumenttien jakaminen varoiksi ja veloiksi

Rahoitusinstrumentit ovat siis yhteisön hallussaan olevia monetaarisia varoja ja velkoja. Niin kuin aikaisemmin tutkimuksessa mainittiin, rahoitusinstrumentti on sopimus, joka muodostaa toiselle osapuolelle rahoitusvaroihin kuuluvan erän ja toiselle vieraaseen pääomaan tai omaan pääoman kuuluvan erän. (IFRS for SMEs 11.3) Rahoitusvaroihin kuuluu mikä tahansa erä, joka on (IAS 23):

- (a) käteisvaroja;
- (b) toisen yhteisön oman pääoman ehtoinen instrumentti;
- (c) sopimukseen perustuva oikeus saada käteis- tai muita rahavaroja;
- (d) sopimukseen perustuva oikeus vaihtaa rahoitusinstrumentteja toisen yrityksen kanssa ehdoilla, jotka mahdollisesti osoittautuvat edullisiksi;

Rahoitusvaroihin kuuluvia eriä ovat käteisvarat ja pankkitalletukset, myynti- ja muut saamiset sekä jonkun toisen yhteisön oman pääoman ehtoiset instrumentit. Näitä ovat esimerkiksi osakkeet. Yhteisön varoja on myös sijoitukset toisen yhteisön vieraaseen pääomaan kuuluviin eriin. Näitä taas ovat esimerkiksi sijoitukset yritystodistuksiin,

joukkovelkakirjalainoihin, bondeihin sekä muihin vastaaviin velkainstrumentteihin. Varoiksi luetaan myös yhteisölle annetut sitoumukset saada laina. (IFRS for SMEs 11.5)

Rahoitusvelaksi luetaan erä, joka on (IAS 23):

- (a) Sopimukseen perustuva velvollisuus luovuttaa toiselle yhteisölle käteis- tai muita rahavaroja; tai
- (b) Sopimukseen perustuva velvollisuus vaihtaa rahoitusvaroja tai – velkoja toisen yhteisön kanssa olosuhteissa, jotka mahdollisesti osoittautuvat yhteisölle epäedullisiksi.

Rahoitusvelkoihin kuuluvat esimerkiksi ostovelat ja lainat pankeilta tai kolmansilta osapuolilta. (IFRS for SMEs 11.10) Lainat, jotka on saatu tai annettu tytär- tai osakkuusyrityksiltä ovat myös rahoitusinstrumentteja, jos ne on tarkoitettu maksettavaksi takaisin. (IFRS for SMEs 11.10) Rahoitusinstrumenttien käsittelyn ulkopuolelle jäävät seuraavat erät (IFRS for SMEs 12.3):

- osuudet tytär-, osakkuus- tai yhteisyrityksistä;
- työsuhde-etuudet;
- vakuutus sopimukset, joihin ei sisälly riskiä;
- instrumentit, jotka liittyvät yrityksen omiin oman pääoman eriin;
- leasingsopimukset, joihin ei sisälly riskiä; sekä
- erät, jotka muodostuvat liiketoimintojen yhdistämisen seurauksena tai liikearvosta (*goodwill*).

2.3 Rahoitusinstrumentit kansainvälisissä pk-standardeissa

Lähtökohtana standardissa on ollut listatuille yrityksille tarkoitettut IFRS-standardit. Näissä niin sanotuissa isoissa standardeissa rahoitusinstrumentit luokitellaan neljään kategoriaan. Näitä kategorioita ovat: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat erät, eräpäivään asti pidettävät sijoitukset, myytävissä olevat erät sekä lainat ja muut saamiset. (IAS 39)

Standardia on kritisoitu vaikeaselkoiseksi ja monimutkaiseksi. Tämän johdosta IAS 39 standardi tullaan korvaamaan uudella IFRS 9 standardilla, jonka tarkoituksena on yksinkertaistaa rahoitusinstrumentteja koskevia vaatimuksia sekä vastata paremmin finanssikriisin tuomiin haasteisiin. (IASB 2009c, IN1-4) IASB on julkaissut tästä luonnoksen vuonna 2009.

IASB sai pk-IFRS-standardien luonnoksesta 162 kommenttia alan asiantuntijoilta. (IASB 2009a, BC26) Standardiluonnoksen kommentteissa on tullut esille, että tämä varsinaisten IAS 39 rahoitusinstrumenttien jaottelu neljään kategoriaan on liian monimutkainen pk-yrityksille ja siksi tätä jaottelua ei otettu mukaan standardeihin. (IASB 2009a, BC99) Luonnoksessa rahoitusinstrumentit ollaan esitetty yhdessä ryhmässä. (IASB 2009a, BC34) Osa kommentteista kuitenkin antoi ymmärtää, että selkeämpää olisi, jos jaottelu myytävissä oleviin rahoitusinstrumentteihin sisällytettäisiin standardeihin. (IASB 2009a, BC34) Näin voisi saada parempaa informaatiota yhteisön motiiveista pitää rahoitusinstrumenttia. (PWC 2010, 7) IASB päätyi kuitenkin jaottelemaan instrumentit kahteen ryhmään: perusrahoitusinstrumentteihin (*basic financial instruments*) ja muihin rahoitusinstrumentteihin (*other financial instruments*). (IASB 2009a, BC34) Tämä jaottelu määrittää, kuinka rahoitusinstrumentit arvostetaan tilinpäätöksessä. (Haaramo 2010, 336) Jaottelulla ei ole kuitenkaan vaikutusta taseessa esittämisen kanssa.

IASB halusi jättää pk-yrityksille mahdollisuuden arvostaa rahoitusinstrumentit IAS 39 (nykyään IFRS 9) mukaisesti. (IFRS for SMEs 11.2) Tämä vaihtoehtoinen tapa heikentää kuitenkin tilinpäätöksien vertailtavuutta, koska samaa liiketoimintaa harjoittavat yritykset voivat käyttää erilaisia menetelmiä rahoitusinstrumenttien jaotteluun ja arvostamiseen. Luonnoksen kommentteissa on otettu esille myös pk-yrityksen resurssit käyttää IAS 39 mukaista arvostamista, koska tämän standardin noudattaminen toisi yhteisöille lisäkustannuksia asiantuntijoiden käytöstä. Standardin esitöissä onkin ehdotettu, että ne harvat yritykset, jotka tulisivat tätä vaihtoehtoista tapaa käyttämään, voisivat laatia koko tilinpäätöksensä noteeratuille yrityksille tarkoitettujen standardien mukaisesti. Jotkut heistä, jotka kannattavat IAS 39 vaihtoehdon ottamista standardeihin, olivat sitä mieltä, että myöskään rahoitusinstrumenttien kohdalle ei tehtäisi viittausta varsinaisiin standardeihin. Tämä olisi kuitenkin lisännyt standardien pituutta paljon. IASB päättikin vastoin periaatteita, tehdä viittauksen listatuille yrityksille tarkoitettujen standardeihin rahoitusinstrumenttien käsittelyn osalta. (IASB 2009a, BC88-100) Varsinaisten IFRS-

standardien liitetietojen vaatiminen silloin, kun rahoitusinstrumentit käsitellään IAS 39 mukaisesti katsottiin olevan liian työlästä pk-yrityksille. Niiden katsotaan palvelevan enemmän rahoituslaitoksien tiedonantovelvollisuutta. (IASB 2009a, BC107) Pk-standardeissa onkin säännös, että liitetiedot voisi laatia pk-IFRS:n mukaisesti, vaikka he soveltaisivat IAS:n säädöksiä.

2.3.1 Perusrahoitusinstrumentit

Valtaosa pk-yritysten rahoitusinstrumenteista kuuluvat perusrahoitusinstrumentteihin. Veloille ja saamisille on määritelty standardeissa ehtoja, jotta ne luettaisiin perusrahoitusinstrumenteiksi. Jos nämä vaatimukset eivät täyty, kuuluu saaminen tai velka muihin rahoitusinstrumentteihin. Ensinnäkin velan määrän on oltava kiinteä, sekä siihen on liityttävä koronmaksu- ja takaisinmaksuvelvollisuus. Sopimuksessa ei saa olla ehtoa, jonka seurauksena velan antaja voi menettää oikeutensa korkoon tai pääomanpalautukseen. Velka voi kuitenkin olla huonommassa asemassa verrattuna muihin velkoihin. Sopimuksen ehdot, jotka antavat oikeuden velan enneaikaiseen takaisinmaksuun tai instrumentin luovuttamiseen eteenpäin eivät saa olla riippuvaisia tulevaisuuden tapahtumista. Sopimuksessa sovittu korko ei saa olla ehdollinen, lukuun ottamatta vaihtuvaa korkoa tai ennakkomaksua koskevia säännöksiä. (IFRS for SMEs 11.9) Velka on myös kirjattava saatavaksi, jos velallinen laiminlyö koron tai pääomanpalautuksen maksun, ilman erillistä sopimusta. (IFRS for SMEs 11.10) Saamisten kohdalla vaatimukset ovat samat.

Perusrahoitusinstrumentteihin kuuluvat myös sijoitukset kanta- ja etuosakkeisiin, joissa ei ole takaisinosto- tai lunastusehtoa. Varoiksi luetaan vielä yhteisölle annetut sitoumukset saada laina. Ehtona kuitenkin on, että niitä ei voida toteuttaa nettomääräisesti käteisvaroilla. Jos näin kuitenkin on, luetaan lainasitoumukset johdannaisiksi eli muiksi rahoitusinstrumenteiksi. Sitoumus voi olla sopimus lainan myöntämisestä tai sen saamisesta. (IFRS for SMEs 11.8)

2.3.2 Muut rahoitusinstrumentit

Kaikki muut instrumentit, jotka eivät kuulu perusrahoitusinstrumentteihin, kuuluvat muihin rahoitusinstrumentteihin. Ne määritellään standardin kohdassa 12. Esimerkkejä muista rahoitusinstrumenteista ovat omaisuusvakuudelliset arvopaperit, erilaiset johdannaisopimukset ja suojausinstrumentit. Silloin kun lainasitoumus voidaan suorittaa käteisvaroilla, luetaan ne myös muiksi rahoitusinstrumenteiksi. (IFRS for SMEs 11.6)

Rahoitusinstrumentteihin ei kuulu vaihto-omaisuuteen kuuluva omaisuus. Johdannaisissa rajanveto vaihto-omaisuuteen ja rahoitusinstrumentteihin ei välttämättä ole aivan selkeä. Rahoitusinstrumentteihin kuuluu nimittäin sopimukset, jotka luokitellaan hyödykejohdannaisiksi. Esimerkiksi sopimukset, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa myyjälle tai ostajalle, johtuen sopimuksien ehdoista: jotka eivät liity ei-monetaarisen hyödykkeen hinnan muutoksiin; valuuttakurssin muutoksiin; tai toisen osapuolen laiminlyöntiin. (IFRS for SMEs 12.4) Nämä instrumentit luokitellaan muiksi rahoitusinstrumenteiksi, koska ne sisältävät taloudellisen riskin osan, joka ei liity osto-, myynti-, leasing- tai vakuutustoimintaan. (IASB 2009a, BC105) Sopimus luetaan muihin rahoitusinstrumentteihin myös, jos ei-monetaarinen hyödyke voidaan toteuttaa nettomääräisenä, joko käteisvaroina tai muina rahoitusinstrumentteina. Poikkeuksena on kuitenkin sopimukset, jotka pidetään hyödykkeen vastaanottamis- ja luovutus tarkoituksessa. (IFRS for SMEs 12.5) Niin kuin tutkielman johdannon rajauksissa mainitaan, tässä tutkielmassa ei tulla käsittelemään muihin rahoitusinstrumentteihin kuuluvien erien arvostamista.

2.4 Rahoitusinstrumentit suomalaisessa lainsäädännössä

Suomen kirjanpitolaki tai -asetus ei ole määritellyt rahoitusinstrumentin tai rahoitusvälineen käsitettä. Kirjanpitolain 4 luvun 4§ todetaan: *Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat.* (1997/1339) Kauppa- ja teollisuusministeriön antamassa asetuksessa (1315/2004) on annettu ohjeita rahoitusvälineiden arvostamisesta ja niiden merkitsemisestä tilinpäätökseen (jäljempänä

KTM-asetus). Tämä asetus perustuu Euroopan yhteisön Fair value-direktiiviin. Siitä pääteltävissä, että rahoitusvälineitä ovat rahoitusvarat ja -velat. KTM-asetuksen esittelymuistiossa todetaan, että Fair Value - direktiivin perustuu IAS 32 ja IAS 39 standardeihin. Tämän perusteella voidaan todeta, että rahoitusinstrumenttien määrittely voidaan hakea kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista. (Ahti et. al. 2005, 68-69) Myös tilintarkastusyhteisön Ernst & Young (2008, 305) julkaiseman kirjan mukaan, kirjanpitolain tueksi rahoitusinstrumenttien määrittelyssä voidaan käyttää IFRS-standardeja.

2.5 Rahoitusinstrumenttien esittäminen taseessa ja niiden arvostusmenetelmät

Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan voidaan taseessa rahoitusvarat jaetaan lyhytaikaisiksi (*current assets*) ja pitkäaikaisiksi varoiksi (*non-current assets*). (IFRS for SMEs 4.4) Kirjanpitolain 4 luvun 7§:ssä myös mainitaan, että saamiset ja velat jaetaan lyhyt- ja pitkäaikaiseksi niiden vaikutusajan mukaan. Pitkäaikaisiksi luetaan erät, joiden vaikutusaika on enemmän kuin yhden tilikauden. (KPL 4:7; IFRS for SMEs 4.5) Suomessa pitkäaikaiset varat esitetään pysyvät vastaavat -ryhmässä ja lyhytaikaiset vaihtuvat vastaavat -ryhmässä. (KPL 1:6) Rahoitusvelat esitetään kummankin tilinpäätöskäytännön mukaisesti vieraan pääoman erinä, jossa ne jaetaan myös pitkä- ja lyhytaikaisiksi. (KPL 1:6, IFRS for SMEs 4.7)

Ryhmittelyn peruste on siis kummankin käytännön mukaan samanlainen. Esittämisjärjestys taseessa on kuitenkin kansainvälisten pk-standardien mukaan erilainen kuin suomalaisen käytännön mukaan. Pk-standardien mukaan ylimpänä taseessa esitetään likvideimmät varat ja velat, kun taas suomalaisen käytännön mukaan ne esitetään alimpana. Taseen vastattavaa puolella pk-standardien mukaan esitetään ensin vieras pääoma ja sen jälkeen vasta omapääoma. Suomalaisen käytännön mukaan esittäminen on päinvastainen (IASB 2009b, 8-9; KPL 1:6) Kuvassa 1 on taulukoitu tässä tutkimuksessa aikaisemmin mainittuja rahoitusinstrumentteja ja esitetty niiden arvostamismenetelmä suomalaisen ja kansainvälisten pk-standardien mukaisesti. Rahoitusinstrumentit on esitetty pk-IFRS:n mukaisessa taseen esittämisjärjestystä.

RAHOITUINSTRUMENTTI	ARVOSTAMISMENETELMÄ	
	IFRS for SMEs	Suomalainen käytäntö
LYHYTAIKAISET VARAT		
Rahat ja pankkisaamiset	Nimellisarvo	Nimellisarvo
Myynti- ja muut saamiset	Hankintameno	Nimellisarvo
Saamiset, jotka muodostavat rahoitustoimen	Nykyarvo	Nimellisarvo
Arvopaperit (Käypä arvo määriteltävissä)	Käypä arvo	Hankintameno tai käypä arvo
Arvopaperit (käypä arvo ei määriteltävissä.)	Hankintameno	Hankintameno
PITKÄAIKAISET VARAT		
Saamiset	Jaksotettu hankintameno	Nimellisarvo
Arvopaperit (käypä arvo määriteltävissä)	Käypä arvo	Hankintameno tai käypä arvo
Arvopaperit (käypä arvo ei määriteltävissä)	Hankintameno	Hankintameno
Lainasitoumukset	Hankintameno	Hankintameno
VIERAS PÄÄOMA		
LYHYTAIKAISET VELAT	Hankintameno	Nimellisarvo
Velan muodotaessa rahoitustoimen	Nykyarvo	Nimellisarvo
PITKÄAIKAISET VELAT	Jaksotettu hankintameno	Hankintameno

KUVA 1: Rahoitusinstrumenttien arvostamismenetelmät

Kuvasta 1 näkyy, että suomalaisen tilinpäätöskäytännön arvostamismenetelmät rajoittuvat hankintamenuon, nimellisarvoon ja käyvän arvon option. Pk-yritysten tilinpäätösstandardissa taas päämenetelmiksi voidaan lukea jaksotettu hankintameno efektiivisen koron menetelmällä ja käypä arvo. Vain lyhytaikaisia varoja ja velkoja voidaan arvostaa hankintamenuon tai nimellisarvoon. Standardista löytyy yksityiskohtaiset säännökset arvostamismenetelmistä. Kirjanpitolakiin ei kuitenkaan sisälly säännöksiä yksittäisien erien arvostamisesta. Kirjanpitolautakunta ja muut viranomaiset ovat antaneet kirjanpitolain 8 luvun 5 §:n perusteella erityisiä ohjeita. Esimerkiksi rahoitustarkastus on antanut määräykset luottolaitoksille sekä sijoituspalveluyrityksille ja sosiaali- ja terveysministeriö vakuutusyhtiöille. Näistä lausunnoista voi olla apua myös muille kirjanpitovelvollisille, kun pohditaan hyvän kirjanpitolain mukaista sisältöä ja kehittämistä. (Tikka 2000, 13-20)

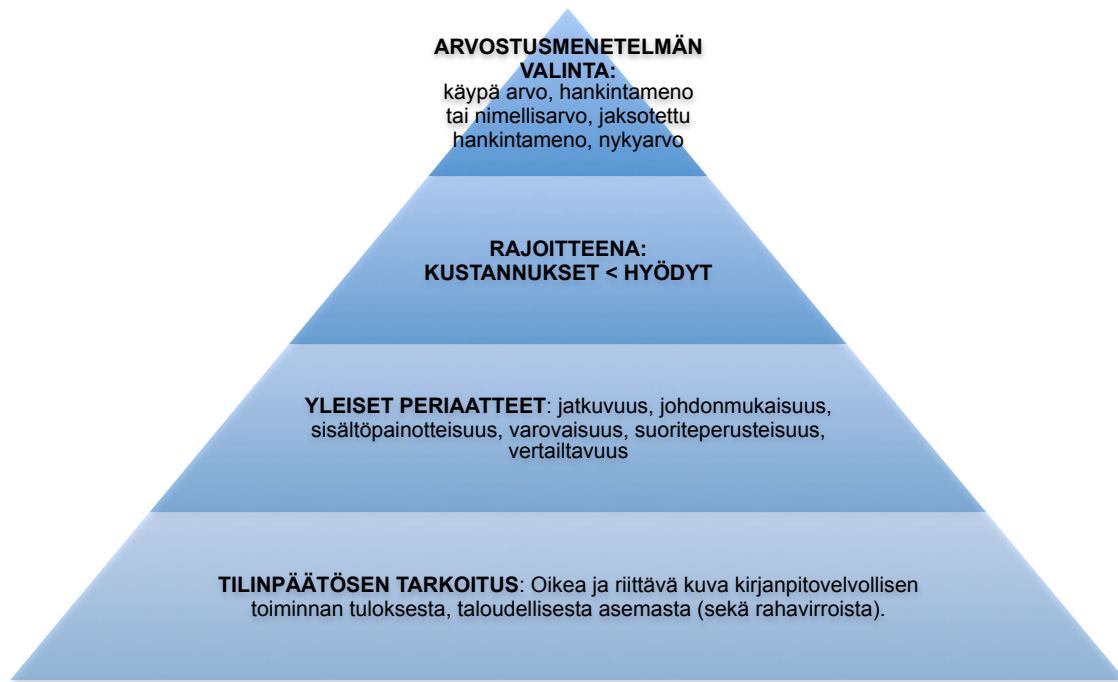
3 RAHOITUSINSTRUMENTTIEN ARVOSTAMINEN

Kirjanpidossa tuloslaskelman asema, joka esittää tilikaudella toteutuneet tuotot ja kulut, on heikentynyt ja taseen asema on tullut keskeisemmäksi. (Power 2010, 205) Muutokset rahoitusmarkkinoissa ja rahoituksen tietämyksessä ovat muuttaneet rahoitusinstrumenttien arvostusmenetelmiä läpinäkyvämmäksi. Ishikawa (2002, 116) käyttää tästä nimitystä arvoperusteinen laskentatoimi (*value-based accounting*), jonka suuntauksena on 1980-luvulta lähtien ollut käypiin arvoihin perustuva laskenta. Lähtökohtana myös pk-IFRS:n mukaisissa arvostamisperiaatteissa on tilinpäätöksen läpinäkyvyys. (IASB 2009, BC100) Tämä tulee esille uusissa arvostamismenetelmissä, joissa otetaan huomioon rahan aika-arvo sekä korostetaan markkinoilta saatavaa tietoa erien arvostamisessa. (Power 2010, 198) Rahan aika-arvon huomioon ottaminen tarkoittaa sitä, että otetaan huomioon, minkä arvoisia ovat tulevaisuudessa syntyvät tuotot tai kulut tilinpäätöspäivänä. Tämä saadaan huomioitua käyttämällä arvostamisessa rahoitusinstrumenttien nykyarvoja. (Martikainen & Martikainen 2009, 29) Powel (2010, 198) toteaaakin, että uudet nykyarvoihin perustuvat ja käypiä arvoja korostavat menetelmät ovat kaukana perinteisestä hankintameno- arvostamisesta.

3.1 Arvostamisen yleiset periaatteet

Tilinpäätöksen yleiset periaatteet muodostavat viitekehyksen arvostamismenetelmille. Niiden tarkoituksena on varmistaa, että tilinpäätöksen tarkoitus toteutuu. Tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta sekä taloudellisesta asemasta. (KPL 3:2) Kansainvälisissä tilinpäätösstandardeissa mainitaan vielä, että tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa tiedot yhteisön rahavirroista. (IFRS for SMEs 2.2) Tämä voidaan esittää seuraavan kuvan (kuva 2) avulla, jossa kuvataan tilinpäätöksen tarkoituksen, yleisten periaatteiden sekä arvostusmenetelmien kytkeytymistä toisiinsa.

KUVA 2: Tilinpäätöksen tarkoituksen ja yleisten periaatteiden vaikutus arvostus periaatteisiin

Kuvan 2 kolmion voi esittää kummin päin tahansa. Sen ideana on selventää niitä taustatekijöitä, jotka vaikuttavat arvostusperiaatteen valitsemiseen. Pyramidin pohjalla on tilinpäätöksen tarkoitus, joka saadaan yleisiä periaatteita noudattamalla. Yleisiä periaatteita kirjanpitolain mukaan on jatkuvuus, johdonmukaisuus, sisältöpainotteisuus, varovaisuus, suoriteperusteisuus sekä erillisarvostus. (KPL 3:3) Pk-standardeissa on vielä korostettu vertailtavuuden merkitystä. Laskentamenetelmät on valittava niin, jotta ne ovat sopusoinnussa yleisten periaatteiden kanssa. Rajoitteena kuitenkin on kustannukset, joita eri menetelmistä yhteisölle syntyy. Tämä on otettu esille myös pk-standardeissa, joissa mainitaan, että menetelmästä syntyvät hyödyt on oltava suurempia kuin sen tuomat kustannukset. (IFRS for SMEs 2.4-14)

Suomen kirjanpitolain taustalla on vuodesta 1973 lähtien vaikuttanut professori Martti Saarion luoma meno-tulo-teoria. Teoriaan liittyy kaksi keskeistä periaatetta: realisointiperiaate sekä meno tulon kohdalle – periaate. Realisointiperiaate tarkoittaa, että meno tai tulo realisoituu eli toteutuu hyödykkeen, tässä yhteydessä rahoitusinstrumentin luovuttamishetkellä. (Virtanen 2007) Tämä näkyy kirjanpitolain 3 luvun 3§ 1 momentin kohdasta 3, jossa säädetään varovaisuuden periaatteesta. Laissa todetaan, että vain tilikaudella toteutuneet voitot voidaan esittää tuloslaskelmassa. Arvon alennukset sekä velkojen lisäykset on varovaisuuden periaatteen nojalla kuitenkin esitettävä oikean ja

riittävän kuvan varmistamiseksi. Näistä periaatteista voi kuitenkin poiketa, jos siihen on erityistä syytä tai muualla laissa niin säädetään. (KPL 3:3)

Yrityksen on kirjattava rahoitusvara tai velka kirjanpitoonsa, kun siitä on syntynyt sopimus, jonka oikeudet ja velvollisuudet on siirtynyt kirjanpitovelvolliselle. (IFRS for SMEs 11.12) Niin kuin aiemmin tässä tutkimuksessa on mainittu, kirjanpitovelvolliset voivat pk-standardia noudattaessaan valita, noudattavatko ne standardien 11 ja 12 kohdan mukaista arvostamista vai arvostavatko ne rahoitusinstrumenttinsa IAS 39 mukaisesti. Vaikka rahoitusinstrumentit arvostettaisiin IAS 39 mukaisesti, voivat yhteisöt laatia liitetietonsa pk-IFRS:n mukaisesti. (IFRS for SMEs 11.2)

3.1.1 Arvostusperiaatteen valintaan vaikuttavat tekijät

Euroopan yhteisön komission vuonna 2002 antamassa lausunnossa todetaan: ”Arvostaminen on prosessi, jossa määritetään rahamäärät, joiden suuruisina tilinpäätöksen perustekijät merkitään taseeseen ja tuloslaskelmaan”. Prosessiin kuuluu tietyn laskentaperiaatteen valitseminen. Tilinpäätöksessä sovelletaan erilaisia arvostusperiaatteita ja niitä voidaan myös yhdistellä. (EY 2002, 34) Riahi-Belkaoui (2000, 442) jaottelee laskentaperiaatteet seuraavasti:

- 1) Alkuperäinen hankintameno (*historical cost*), joka on se rahamäärä, jonka yhteisö on maksanut tietystä erästä.
- 2) Jälleenhankinta-arvo (*replacement cost*), joka on se rahamäärä, joka jouduttaisiin suorittamaan hankittaessa tarkasteluhetkellä vastaava omaisuuserä.
- 3) Realisointiarvo (*net realizable value*), joka on se rahamäärä, joka saataisiin myytäessä tarkasteluhetkellä omaisuuserä tavanomaisessa luovutustilanteessa.
- 4) Nykyarvo (*present value*), joka on niiden nettokassavirtojen nykyarvo, joita omaisuuserän odotetaan kerryttävän.

Näitä laskentaperiaatteita voidaan jaotella kolmella eritavalla. Ensiksi niitä voidaan luokitella niiden ajallisuuden mukaan: keskittyvätkö ne menneisyyteen, nykyisyyteen vai tulevaisuuteen. Toiseksi niitä voidaan jaotella sen mukaan, millaisia liiketapahtumia ne ilmentävät. Kolmanneksi niitä voidaan jaotella niiden luonteen mukaisesti. (Riahi-Belkaoui

2000, 443) Kuvan 3 taulukossa on esitetty eri laskentamenetelmien periaatteet, sekä niiden luokittelu.

ARVOSTUSMENETELMÄ	LASKENTAPERIAATE	LUOKITTELU		
		AJALLISUUS	LIIKETAPAHTUMA	LUONNE
Hankintameno Nimellisarvo	hankintameno	menneisyys	omaisuuden hankinta, velan syntyminen	todellinen tapahtuma
Nykyarvo Jaksotettu hankintameno	nykyarvo	tulevaisuus	omaisuuden luovutus, velan lunastus	odotettu tapahtuma
käypä arvo	realisointiarvo	nykyisyys	omaisuuden luovutus, velan lunastus	oletettu tapahtuma

KUVA 3: Arvostusmenetelmien periaate ja luokittelu

Taulukosta näkyy, että hankintamenoon ja nimellisarvoon perustuva arvostaminen perustuu menneisyyteen ja todelliseen tapahtumaan. Nykyarvoon perustuvat laskentamenetelmät sijoittuvat taas tulevaisuuteen ja ne ovat odotettuja tapahtumia. Nykyisyyteen perustava käypä arvo on taas oletettu tapahtuma.

Laskentamenetelmän on tuotettava tietoa, joka täyttää tilinpäätöksen peruseriaatteiden vaatimukset. Arvostusmenetelmää valittaessa olisi minimoitava ajoitusvirheet sekä mittayksikkövirheet. Näitä olisi arvioitava niiden tulkittavuuden ja merkityksellisyyden mukaan. Ajoitusvirheitä syntyy, kun arvonmuutoksen syntyvät annetulla ajanjaksolla, mutta ne kuitenkin raportoidaan toisella. Mittayksikkövirheitä taas syntyy silloin, kun erä merkitään tilinpäätökseen jostain muusta arvosta kuin yleisen ostovoiman yksikkönä. Yleisen ostovoiman yksikön käyttämisellä saataisiin yleiset hintojenmuutokset tilinpäätöksiin. Yleisen mittayksikön käytöllä myös eri valuutoissa olevat tilinpäätökset olisivat vertailukelpoisempia. Tilinpäätöksen pitää olla siis tulkittavaa, johon kuuluu vaatimus laskentaperiaatteiden ymmärrettävyydestä. Sen on oltava myös merkityksellistä, ja tämän takia laskentamenetelmien on oltava käytännöllisiä. (Riahi-Belkaoui 2000, 444-445)

Arvostusmenetelmän valintaa voidaan perustella myös erilaisten pääoman käsitteiden avulla. Näitä pääoman käsitteitä ovat rahaperusteinen ja aineellisen pääoman käsite. Valinta näiden välillä tehdään sen perusteella, minkälaista informaatiota tilinpäätöksellä pyritään tuottamaan. Mikäli tarkoituksena on esittää ensisijaisesti sijoitettu nimellispääoma

sekä sijoitetun ostovoiman säilyttäminen, valitaan rahaperusteinen pääoman käsite. Jos taas pääasiallinen mielenkiinto kohdistuu kirjanpitovelvollisen tuotantokykyyn, valitaan aineellinen pääoman käsite. (EY 2002, 35) Karrikoidusti voidaan sanoa, että suomalainen normiston ensisijainen tarkoitus on tilikaudella syntyneen voiton tai tappion esittäminen, eli käsitteeksi on valittu aineellinen pääoman käsite. IFRS-standardeissa taas korostetaan taseen merkitystä eli siellä pääkäsitteenä on rahaperusteinen pääoma. Seuraavaksi tullaan käsittelemään yksityiskohtaisemmin pk-yrityksille tarkoitettujen IFRS-standardien perusrahoitusinstrumenttien ja suomalaisen tilinpäätöskäytännön mukaiset arvostamismenetelmät.

3.2 Arvostaminen hankintamenoon ja nimellisarvoon

Suomalaisen tilinpäätöskäytännön mukaisesti kaikki rahoitusinstrumentit voidaan arvostaan hankintamenoon tai nimellisarvoon, mutta arvopapereiden arvostukseen kirjanpitovelvollinen voi halutessaan käyttää käypiä arvoja. (KPL 5:2) Käyvän arvon määrittäminen käsitellään tämän tutkielman kappaleessa 3.5. Pk-yrityksille tarkoitetuissa tilinpäätösstandardeissa on myös eriä, jotka arvostetaan hankintamenoon tai nimellisarvoonsa. Näitä ovat: lyhytaikaiset saamiset ja velat; lainasitoumukset; sekä kanta- ja etuosakkeet, joiden käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää. Kuitenkin, jos velka tai saaminen muodostavat rahoitustoimen, arvostetaan ne diskontattuun hankintamenoon eli nykyarvoon. (IFRS for SMEs 11.14) Nykyarvoa käsitellään kappaleessa 3.4. Hankintamenoon tai nimellisarvoon arvostettavat erät käsitellään samalla tavalla kummassakin normistossa.

Suomen kirjanpitolaki määrittelee hankintamenon niiksi muuttuviksi kustannuksiksi, jotka ovat syntyneet hyödykkeen, tässä tapauksessa rahoitusinstrumentin hankkimisesta. Laissa myös säädetään, että jos kiinteiden kustannusten määrä on oleellinen hankintamenoon verrattuna, voidaan ne myös lukea hankintamenoon. (KPL 4:5) Pk-yritysten IFRS-standardit määrittelevät hankintamenon käsitettä tarkemmin. Varsinaisen hankintamenon eli kauppahinnan lisäksi siihen luetaan rahoitusinstrumentin hankkimisesta syntyneet transaktiomenot. (IFRS for SMEs 11.13) Transaktiomenoja ovat sellaiset lisämenot, jotka välittömästi johtuvat rahoitusinstrumentin hankkimisesta,

liikkeellelaskusta tai luovuttamisesta. Lisämenot ovat sellaisia menoja, joita ei olisi ilman kyseistä rahoitusinstrumenttia syntyneet. (Rahoitustarkastus 2005, s 43) Näitä ovat kustannukset, jotka eivät johdu rahoitusinstrumentin yli tai alikurssista, eivät ole rahoitusmenoja tai sisäisiä hallintomenoja, eivätkä ne johdu velan hallussapidosta. Transaktiokustannuksia ovat esimerkiksi agenttien, neuvonantajien, arvopaperimeklareiden ja välittäjien palkkiot, pörssien perimät maksut, sekä siirto- ja leimaverot. (IAS 39, AG13)

Hankintameno arvoaessa taustalla vaikuttavat voimakkaasti meno-tulon-kohdalle ja realisointiperiaate. (Riahi-Belkaoui 2000, 443) Arvostettaessa hankintamenoon ei rahan aika-arvo tule huomioon otetuksi, vaan arvo perustuu historialliseen ja todelliseen tapahtumaan. Pitkäaikaisilla rahoitusinstrumenteilla aika arvon huomioon ottaminen parantaisi oikean ja riittävän kuvan vaatimusta, joka on tilinpäätöksen tarkoitus. Kuitenkin, kustannus-hyöty näkökulmasta ajateltuna, on hankintameno arvoaminen pk-yrityksille kustannustehokkain ratkaisu. Vaativat laskentamenetelmät yleensä vaativat ulkopuolisen asiantuntijan käyttöä, joka tuo kirjanpitovelvollisille lisäkustannuksia (Adela & Nistor 2009, 44). Rahoitusinstrumenttien arvojen muutokset on kuitenkin otettava huomioon, joita käsitellään seuraavissa kappaleissa.

3.2.1 Hankintameno ja nimellisarvoon arvostettavien erien arvon muutokset

Varovaisuuden periaate velvoittaa kirjanpitovelvollisen esittämään tilinpäätöksessään tiedot varojen arvon alentumisista sekä velkojen lisäyksistä. Varovaisuuden periaatteella on liitännäistä tilinpäätöksen luotettavuuteen, joka on myös yksi yleisistä tilinpäätösperiaatteista. Esimerkiksi toiminnan tappiollisuus ei voi olla peruste varovaisuuden periaatteen noudattamatta jättämiselle. Toiminnan ollessa tappiollista, voi kirjanpitovelvollisella olla intressi jättää arvonalentumiset kirjaamatta. On myös varovaisuuden periaatteen vastaista aliarvostaa varoja tai yliarvostaa velkoja. Tilinpäätös ei kuitenkaan voi olla koskaan täysin vailla epävarmuutta. (Kirjanpitolautakunta 2006, 1.4.4)

Yhteisön on kunkin tilikauden lopussa arvioitava, onko objektiivista näyttöä siitä, että rahoitusinstrumentin arvo olisi alentunut. Jos näyttöä arvonalentumisesta on, pitää tappio kirjata tulosvaikutteisesti välittömästi. (IFRS for SMEs 11.21) Objektiivista näyttöä voidaan katsoa syntyneen, kun yhteisön tietoon tulee rahoitusinstrumentin liikkeellelaskijan tai velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssi tai muu taloudellinen uudelleenjärjestely. Näytöksi myös riittää, että konkurssi tai edellä mainittu uudelleenjärjestely tulee todennäköiseksi. Myös sopimusehtojen rikkominen kuten koron maksun laiminlyönti indikoi omaisuuserän arvonalentumisesta. Jos velkoja joutuu tekemään myönnytyksiä velallisen taloudellisten tai oikeudellisten vaikeuksien vuoksi, mitä se ei muuten myöntäisi, on se myös merkki arvonalentumisesta. Näyttö voi myös syntyä tulevaisuuden kassavirran heikkenemisestä, joka voi johtua kansallisissa tai paikallisissa olosuhteiden muuttumisesta. (IFRS for SMEs 11.22) Näitä muutoksia voi olla esimerkiksi työttömyyden kasvu velallisen sijaintialueella. (IAS 39) Yhteisö voi arvioida rahoitusvarojen arvonalentumista joko yksittäin tai siten ryhmittelemällä samanlaisen riskin omaavat instrumentit. (IFRS for SMEs 11.24)

Saamisten ja arvopapereiden todennäköisen arvon ollessa kirjanpitoarvoa pienempi, on ne arvostettava tähän pienempään arvoon. (KPL 5:2.1-2) Rahoitusomaisuuteen kuuluvat erät arvostetaan siis alimman arvon periaatteella. Väliaikainenkin arvonalennus tulee huomioida. Yhteisön hallussa olevat arvopaperit ovat yleensä arvopaperipörssissä noteerattuja ja niiden omistus on yritykselle lyhytaikaista ja sijoitusluonteista. (Ernst & Young 2008, s 304) Rahoitusinstrumentin kuuluessa pysyviin vastaaviin, ei arvonalentumista tarvitse tehdä tilapäisistä markkina-arvojen alentumisesta. Pysyviin vastaaviin kuuluvasta erästä tehdään arvonalennus vain silloin, jos sen arvo on pysyvästi alentunut. (KPL 5:13) Varovaisuuden periaate tarkoittaa esimerkiksi myyntisaamisissa sitä, että todennäköiset ja jo realisoituneet myyntitappiot tulee kirjata kuluina tuloslaskelmaan sekä vähentää saamisten määrästä. Vielä toteutumattomissa tappioissa varovaisuuden periaatteen mukaan tulee arvonalennusta arvioida tapauskohtaisesti (Ernst & Young 2008, s 303)

Velat, jotka on sidottu esimerkiksi indeksiin tai muuhun vertailuperusteeseen, on arvostettava mahdolliseen muuttuneeseen nimellisarvoa suurempaan arvoon. (KPL 5:2.3) Varovaisuuden periaate toteutuu siis tässäkin niin, että yrityksen on esitettävä tilinpäätöksessä suurin mahdollinen arvo. Kuitenkin, jos velan arvo on tilinpäätöspäivänä

nimellisarvoa alempi, ei velan määrän alenemista huomioida taseessa. (Ernst & Young 2008, s 304) Ulkomaan rahan määräiset velat ja saamiset arvostetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Jos ne on sidottuna johonkin muuhun kurssiin, arvostetaan ne sitä sopimusta noudattaen. (KPL 5:3) Käytännössä tämä tarkoittaa, että kurssina käytetään liikepankkien noteeraamia ostokursseja. Jos käytetään jotain muuta kurssia, on kurssin määrittelyn peruste esitettävä liitetietona (Ernst & Young 2008 s. 311) Kurssivoitot ja – tappiot kirjataan pääsääntöisesti tulosvaikutteisesti niihin tuloslaskelmaeriin, joihin ne luonteensa mukaan kuuluvat.

Niin kuin aikaisemmin tässä tutkimuksessa on todettu, tuloslaskelmaan ja taseeseen ei lähtökohtaisesti sisällytetä realisoimattomia arvonnousuja. Oikean ja riittävän kuvan varmistamiseksi niistä on suositeltavaa ja olennaisten arvonnousujen kohdalta pakottavaakin mainita liitetiedoissa. (Leppiniemi 2007) Jos rahoitusinstrumentista on aikaisemmalla tilikaudella tehty arvonalennus ja myöhemmin se osoittautuu arvonnousun johdosta aiheettomaksi, on kirjanpitovelvollisen tuloutettava arvonalennus. Yli alkuperäisen hankinta-arvon palautumiskirjausta ei saa tehdä. (KPL 5:16)

3.3 Arvostaminen nykyarvoon ja arvostaminen jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä

Pitkäaikaiset velkainstrumentit ja saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon käyttäen efektiivisen koron menetelmää. (IFRS for SMEs 11.14) Nämä instrumentit on käsitelty tutkimuksen kohdassa 2.2.1. Myös lyhytaikaiset saamiset on arvostettava hankintameno sijasta jaksotettuun hankintameno, jos efektiivisen koron suuruus on huomattava. (Räty & Virkkunen 2002, 215) Menetelmän ideana on jakaa instrumentista syntyneet kustannukset koko instrumentin juoksuajalle, eli maturiteetille. Tämän jälkeen ne diskontataan efektiivistä korkoa käyttäen tarkasteluhetkeen. (IFRS for SMEs 11.16) Menetelmän avulla saadaan otettua huomioon rahan aika-arvo ja näin instrumentin arvo kuvastaa hankintamenoa paremmin instrumentin todellista arvoa tilinpäätöspäivänä.

Suomalaisessa tilinpäätösnormistossa jaksotetun hankintameno menetelmä efektiivistä korkokantaa käyttäen ei ole mahdollista pk-yrityksille. Kuitenkin kirjanpitolain 5 luvun

10§:ssä todetaan: ”Lainan ottamisesta --- syntyneet menot sekä lainan liikkeeseenlaskusta aiheutuneet menot saadaan aktivoida erityistä varovaisuutta noudattaen. Aktivoidut erät on kirjattava laina-ajan kulumiseen perustuvan suunnitelman mukaan kuluiksi, kuitenkin vähintään samassa suhteessa kuin lainaa maksetaan takaisin.” (KPL 5:10) Tämän perusteella voidaan siis todeta, että pitkäaikaisten velkojen kohdalla voidaan suomalaisen normistonkin mukaisesti käyttää hankintamenon jaksotusta. Menoja ei kuitenkaan tarvitse diskontata tarkasteluhetkeen, niin kuin pk-IFRS standardeissa.

Efektiiivinen korkokanta se korkokanta, jonka avulla rahoitusinstrumentin tulevaisuudessa syntyvät tuotot ja kulut tulevat diskontatuksi täsmälleen kyseisen rahoitusvaroihin tai – velkoihin kuuluvan erän nettokirjanpitoarvon suuruiseksi. (Rahoitustarkastus 2005, 43) Efektiiivistä korkokannan menetelmää sanotaan myös sisäisen korkokannan menetelmäksi. Efektiiivisen eli sisäisen korkokannan voi laskea kaavasta:

Merkitään:

r=sisäinen korkokanta (tai laskentakorkokanta)

C = rahavirrat

T = maturiteetti

t = aika

BV = kirjanpitoarvo (tai nykyarvo)

$$BV = \sum_{t=0}^T \left(\frac{C}{(1+r)^t} \right)$$

Kaavan avulla saadaan laskettua rahoitusinstrumentin nykyarvo. Saamisen ja velan muodostaessa rahoitustoimen, arvostetaan ne nykyarvoonsa tilinpäätökseen. Jos tarkoituksena on selvittää pelkkä nykyarvo, käytetään laskentakorkokantana rahoituskorkoa ja näin kaavan tuloksena saadaan nykyarvo. Efektiiivisen korkokannan menetelmässä, sisäinen korko on tuntematon tekijä ja kirjanpitoarvo tunnettu tekijä. Lähtökohtana menetelmässä onkin selvittää ensin tämä korkokanta. Kassavirrat on vuosittaisia velan menoja tai saamisen tuloja.

Efektiiivistä korkokantaa laskettaessa on arvioitava kaikki rahavirrat niin, että kaikki sopimusehdot tulevat huomioon otetuksi. Näitä sopimusehtoja on esimerkiksi mahdollisuus lunastaa instrumentti tai suorittaa maksu ennen eräpäivää. Rahavirroissa ei kuitenkaan huomioida mahdollisia luottotappioita. Rahavirtoja ovat myös kaikki sopimusosapuolten suoritettavat tai saatavat palkkiot ja korkopisteet, jotka ovat osa kiinteää korkoa. Lisäksi otetaan huomioon muut transaktiomenot sekä yli- ja alikurssit.

Vaikka rahoitusinstrumentin juoksuaikaa eli maturiteettia ei voi luotettavasti määrittää, yhteisön on otettava huomioon rahoitusvirrat koko sopimusajalta. (Rahoitustarkastus 2005, 44)

Rahoitusinstrumentin jaksotetun hankintamenon lähtökohtana on siis kirjanpitoarvo, johon instrumentti on alun perin arvostettu. Ensin tästä alkuperäisestä arvosta on vähennettävä pääomanlyhennykset. Tämän jälkeen lisättävä tai vähennettävä alkuperäisen määrän ja erääntyvän määrän välinen erotus kertyneillä, efektiivisen koron menetelmällä lasketuilla jaksotuksilla. Alkuperäisestä arvosta vähennetään myös arvonalentumiset sekä luottotappiot. (IFRS for SMEs 11.15) Tämä voidaan esittää seuraavalla kaavalla:

KIRJANPITOARVO (kauden alussa)

- Pääoman lyhennykset
  - +/- Rahavirrat (jaksotusero+kulut/menot)
  - Mahdolliset arvonalentumiset tai luottotappiot
-
- = **KIRJANPITOARVO (kauden lopussa)**

Esimerkki jaksotetusta hankintamenosta efektiivisen korkokannan menetelmällä (mukailtu Rätty & Virkkunen, 2002, 218):

Yhteisö on merkinnyt kokonaisuudessaan 25 000 euron lainan, joka on laskettu liikkeelle hintaan 98 %, jolloin sijoitettava määrä on 24 500 euroa. Lainan kuponkivuosikorko on 10 % ja laina aika on 5 vuotta. Efektiivinen korko on laskettu seuraavasta kaavasta:

$$24\,500 = 2500/(1+r) + 2500/(1+r)^2 + 2500/(1+r)^3 + 2500/(1+r)^4 + 27500/(1+r)^5$$

Vuotuisiksi efektiiviseksi koroksi saadaan: $r = 0,1053$ eli 10,53 %

Vuosi	Kirjanpitoarvo (kauden alussa)	Jaksotusero	Kuponkikorko	Korkotulo	Kirjanpitoarvo (kauden loppu)
	€	€	€	€	€
2003	24 500	81	2500	2581	24 581
2004	24 581	89	2500	2589	24 670
2005	24 670	99	2500	2599	24 769
2006	24 769	109	2500	2609	24 879
2007	24 879	120	2500	2620	25 000

KIRJAUKSET

Ensimmäistäkertaa kirjatessa

per			
Korkosijoitukset	25 000	an Lainan alennus	500
		an Pankitili	24 500

Koron kirjaus

per Pankkitili	2500	an Korkotuotto	2581
per lainan alennus	81		

Esimerkin mukainen arvopaperi on siis kertalyhenteinen eli siitä maksetaan pääomanpalautus vasta maturiteetin lopussa. Kauden alun kirjanpitoarvoon lisätään efektiivisen koron avulla laskettu jaksotus ja sijoituksesta saadut korot. Näin saadaan tilinpäätökseen merkittävä arvo.

Stephanie Kemp on todennut standardiluonnoksen kommentteissa, että jaksotetun hankintamenon menetelmä efektiivistä korkoa käyttäen pitäisi sulkea pois varsinaisista standardeista. Hän ehdottaa, että mieluummin käytettäisiin nimellisarvoa tai hankintameno menetelmää. Nämä menetelmät olisi hänen mielestään yksinkertaisempia, joka on pk-yritysten tarpeet huomioiden tärkeää. (Kemp 2005) Jaksotetun hankintamenon hyöty on siinä, että näin huomioidaan rahan aika-arvo, mutta heikkoutena on sen vaikeus. On myös pohdittava olennaisuuden kannalta, saadaanko jaksottamisen avulla perinteiseen hankintamenomenetelmään verrattuna parempi kuva yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

3.3.1 Jaksotettuun hankintamenuon arvostettavien erien arvonmuutokset

Jaksotettuun hankintamenuon arvostettavilla instrumenteilla arvonalentumistappio on se erotus, joka syntyy kirjanpitoarvosta ja efektiivisen koron menetelmällä diskontattujen vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Näyttö arvon alentumisesta katsotaan syntyneen samalla tavalla, mitä aikaisemmin tässä tutkimuksessa on kerrottu hankintamenuon arvostettavien kohdalla (luku 3.2.1). Jos rahoitusinstrumentti on vaihtuvakorkoinen, käytetään arvostamisessa nykyistä efektiivistä korkoa, joka selviää

sopimuksesta. Tästä erotuksesta johtuva voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti tuloslaskelmaan. (IFRS for SMEs 11.25)

3.3.2 Jaksotetun hankintamenon ja hankintamenomenetelmän vertailua

Hankintameno perustuu historialliseen tapahtumaan, kun taas jaksotetulla hankintamenolla pyritään huomioimaan tulevaisuudessa syntyviä tapahtumia. Lähtökohta kummassakin menetelmässä on kuitenkin sama eli alkuperäinen hankintahinta. Edellisessä esimerkissä hankintamenomenetelmällä olisi sijoituksen kirjanpitoarvo ollut 24 500 euroa joka vuosi. Viimeisenä vuotena nimellisarvon ja hankintamenon erotus 500 euroa tuloutettaisiin. Verrattuna jaksotetun hankintamenon mukaisiin tasearvoihin, ei niissä menetelmien välillä ole suurta euromääräistä eroa. Tämän johdosta voikin pohtia, onko tarpeenmukaista tehdä hankalia laskutoimituksia, jos arvojen välillä ei ole olennaisia eroja. Olennaisuuden ja merkityksellisyyden kannalta ainakaan tässä esimerkissä ei kustannus-hyöty periaate toteudu. Kuitenkin, jos jaksotuksen takia syntyneet erot olisivat suuria hankintamenoon verrattuna, voisi jaksotetun hankintamenon menetelmästä olla hyötyä oikean ja riittävän kuvan varmistamiseksi.

Ijiri, Kohler, Littleton ja Mautz ovat perustelleet hankintamenon käytettävyyttä neljällä tavalla. Ensiksikin, jos se ei olisi käyttökelpoinen menetelmä, olisi siitä luovuttu jo aikoja sitten. Toiseksi, sitä pidetään käytännönläheisenä. Kolmanneksi on perusteltu, että se vastaa tilinpäätöksen yleisperiaatteisiin kuuluvaa reaalisointiperiaatetta. Hankintameno on myös johdon päätöksen teon kannalta selkein menetelmä. (Riahi-Belkaoui 2000, 389-340) Kumpaankin menetelmään sisältyy mittayksikkövirhe, koska menetelmät eivät huomioi markkinahinnoissa tapahtuvia muutoksia. Ajoitusvirhe on jaksotetun hankintamenon menetelmässä eliminoitu, jakamalla kustannukset instrumentin juoksuajalle. Hankintamenoon arvostettaessa ajoitusvirhettä kuitenkin esiintyy.

3.4 Arvostaminen käypään arvoon

Käyvän arvon juuret ovat 1980-luvulla, jonka jälkeen se on saanut laajan merkityksen ja aseman yhteisöjen tilinpäätöksissä. (Power 2010, 197) Euroopan unionin fair value -direktiivi mahdollistaa suomalaisessa normistossa pk-yritysten arvostaa arvopapereita käypään arvoon. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2004) Vuonna 2006 FASB (Financial accounting standards board) julkaisi lausunnon no 157, jossa annetaan tarkempia ohjeita käypään arvoon arvostamisessa. Tämän ohjeistuksen taustalla on vaikuttanut Yhdysvaltojen tilinpäätösnormisto US. GAAP. (Miller & Bahnson 2007, 30) Pk-yrityksille tarkoitetuille kansainvälisissä tilinpäätösstandardissa on säädös, eristä, jotka on arvostettava käypään arvoon. Erona kirjanpitolakiin on se, että tiettyjen erien kohdalla tämä menetelmä on pakollinen, jos vain käypä arvo on luotettavasti määriteltävissä.

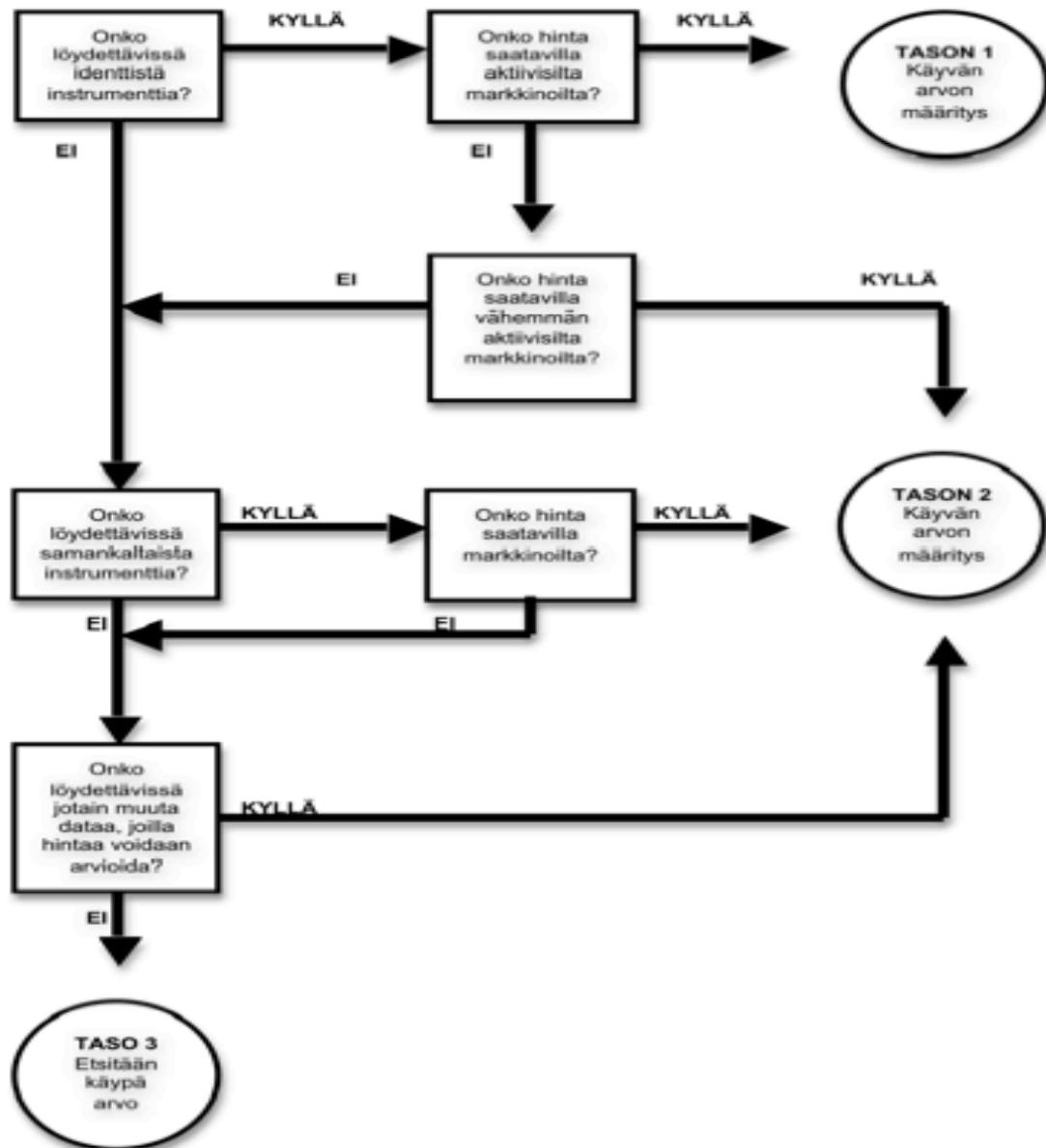
Käypä arvo on hinta, joka olisi saatu, jos rahoitusinstrumentti myytäisiin ja samalla sen oikeudet ja velvollisuudet siirtyisivät ulkopuoliselle toimijalle tarkastelupäivänä. Edellytyksenä on, että osapuolilla on sama tietämys instrumentista ja kauppa tapahtuu markkinaehtoisesti toisistaan riippumattomien osapuolten välillä. (Miller & Bahnson 2007, 31) Tämän taustalla vaikuttaa tehokkaiden markkinoiden teoria (*efficient market hypothesis*, EMH), jonka mukaan markkinoiden tasapaino määräytyy täsmällisesti toimijoiden tuotto-odotuksien perusteella. Teorian mukaan, markkinoilla on kaikki tieto instrumentista ja se heijastuu suoraan sen hintoihin. Markkinoiden hinnoittelu on teorian mukaan puolueetonta ja tehokasta. (Power 2010, 202)

Ensisijaisesti arvostamiseen on käytettävä siis markkina-arvoa, joka on saatavilla esimerkiksi pörssiosakkeilla. Jos markkina-arvoa ei ole suoraan saatavilla voidaan käyttää vastaavan instrumentin markkina-arvoa. Jos tätäkään ei ole saatavilla, käypä arvo voidaan arvioida yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla. Edellytyksenä on, että arvostusmallit tuottavat luotettavaa informaatiota. (Kauppa- ja teollisuusministeriö, 2004) Jos kuitenkin käypää arvoa ei ole luotettavasti määriteltävissä, arvostetaan instrumentti hankintamenoonsa. (IFRS for SMEs 11.27) Hankintameno on käsitelty kappaleessa 3.2. Seuraavassa kappaleessa on esitetty yksityiskohtaisemmin käyvän arvon määräytymisen hierarkia.

3.4.1 Käyvän arvon määrittämisen hierarkia

Yhteisön on arvostettava kanta- ja etuosakkeet käypään arvoon, jos se on luotettavasti määriteltävissä. Parhaiten käypää arvoa kuvaa instrumentin markkinoilla noteerattu hinta. Jos tarkastelupäivänä instrumentilla ei ole käyty kauppaa, voidaan käypää arvoa hakea edellisestä kauppahinnasta, joka on tapahtunut toimivilla markkinoilla toisistaan riippumattomien osapuolten välillä. Kaupan on kuitenkin oltava tapahtunut lähellä tarkasteluhetkeä. (IFRS for SMEs 11.27) Vertailuajankohdan ajallista läheisyyttä ei ole tarkemmin määritelty, mutta Leppiniemi ja Walden (2009, s 499) toteavat, että se voi olla jopa vuoden takainen kauppa, jos vain olosuhteet eivät ole oleellisesti muuttuneet. Kun instrumentin markkina-arvoa ei ole saatavilla, joudutaan se arvioimaan muulla tavalla. Tällaisten instrumenttien kohdalla käyvän arvon määräytymisen hierarkia on jaettu kolmeksi eri tasoksi FASB:n julkaisemassa lausunnossa. Kuvassa 4 (sivulla 29) esitetään tämä käyvän arvon määräytymisen hierarkia.

Oletuksena kaikilla tasoilla on, että informaatio on luotettavaa ja puolueetonta. Ensimmäisen tason informaatio on kaikkein luetettavinta, koska instrumentin käypä arvo on voitu määrittää identtisen instrumentin avulla, jonka hinta on muodostunut aktiivisilla markkinoilla. Toisen tason arvostamiseen käytetään joko identtistä instrumenttia, jonka hinta määräytyy epätäydellisillä markkinoilla; tai samankaltaisen instrumenttia, jonka hinta muodostuu aktiivisilla markkinoilla. Toisella tasolla käypä arvo siis perustuu osaksi arvioihin. Hankaluutena on myös se, että mitä pidetään identtisenä tai samankaltaisena instrumenttina. Kolmannella tasolla syntyy epätarkinta tietoa, koska laskelmat perustuvat suurimmaksi osaksi yhteisön itsensä määrittämiin oletuksiin. Kolmannella tasolla on kuitenkin vielä saatavissa riittävää markkinatietoa hinnan määräytymiseen. (Miller & Bahnson 2007, 32)

KUVA 4: Käyvän arvon määrittämisen hierarkia (mukailen Miller, P. & Bahnsen, P. 2007-artikkelia)

Kolmannen tason arvonmäärittämiseen voidaan käyttää erilaisia arvonmäärittämislaskelmia. Näitä on kassavirtojen diskonttaus sekä muut hinnoittelumallit. Tulevien kassavirtojen diskontattu arvo on rahoitusinstrumentin tuottoarvo. Ehtona laskentamenetelmien käytölle on, että se on luotettavaa tietoa. Arvonmäärittämisessä olisi kuitenkin käytettävä mahdollisimman paljon markkinoiden tuottamaa informaatiota. (IFRS for SMEs 11.28-11.29) Leppiniemi ja Walden (2009, s. 499) ovat todenneet, että käyvän arvon määrittämisessä voidaan käyttää myös yrityksen substanssiarvoa. Substanssiarvon

lähtökohtana on yhteisön tase, josta se saadaan vähentämällä yhteisön varoista velat. (Tuokko tilintarkastus oy)

FASB:n luodessa lausuntoaan, on kiistelty siitä, onko käypä arvo rahoitusinstrumentin osto (*entry value*) vai myynti hinta (*exit value*). Käyttöön on otettu instrumentin myyntihinta. Tässä on kuitenkin kritisoitu olevan riski siitä, että yritys ei pysty myymään ostohinnallaan instrumenttia eteenpäin, koska ostajalla voi olla erilainen käyttötarve instrumentille. Myyntihinta on kuitenkin perusteltu taustaoletuksella, että käypä arvo arvioidaan niin, että ostaja pystyisi hyödyntämään sitä parhaalla mahdollisella tavalla omassa toiminnassaan. (Miller & Bahnson 2007, s 34)

3.4.2 Käyvän arvon määrittämisen ongelmat

Käypä arvo perustuu usein siis malleihin ja odotuksiin, ja sen taustalla on suuri joukko oletuksia. Jollei käypää arvoa ole saatavissa markkinoilta, käyvän arvon määrittäminen on epätarkkaa ja heikentää tilinpäätöksen läpinäkyvyyttä. Erilaiset arvonmäärittämissmallit myös heikentävät tilinpäätöksen vertailtavuutta. Käyvän arvon määrittäminen ilman toimivia markkinoita on myös työlästä ja voi tulla yhteisöille kalliiksi. Pk-yrityksissä ei välttämättä ole ammattitaitoa niiden määrittämiseen ja he joutuvat käyttämään ulkopuolisia asiantuntijoita, jolloin syntyy lisäkustannuksia. (Adela & Nistor 2009, 44)

Periaatteena käyvän arvon määrittämisessä on, että informaatio syntyy yhteisön ulkopuolelta. (Adela & Nistor 2009, 40) Niin kuin aikaisemmin on todettu, että jos markkinainformaatiota ei ole saatavilla, määrittämiseen käytetään laskelmia. Käypä arvo voi siis olla fiktiivinen arvo, kunhan se on luotettava ja todenmukainen. Tärkeä luotettavuuteen vaikuttava seikka kuitenkin on, ettei yhteisön johto pääse manipuloimaan tilinpäätöksessä esitettäviä arvoja. (Power 2010, 199) Esimerkiksi johdon intressinä voi olla yli- tai aliarvostaa rahoitusinstrumentteja parantaakseen yrityksen kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja. Tämän ongelman minimoimiseksi yhteisön ulkopuolisen arvioijan käyttö on suotavaa. Esimerkiksi tilintarkastaja lausunto tuo luotettavuutta, mutta on pohdittava, minkälainen tieto-taito tilintarkastajalle on instrumentista. KHT-tilintarkastaja Päivi Virtanen onkin todennut Talouselämän haastattelussa, ettei tilintarkastaja voi aina tietää tarkkaa käypää arvoa ja senkin on luotettava yhteisön käytettäviin arvonmäärittämissmalleihin. Hän

myös toteaa, että tilintarkastaja joutuu tietyissä tapauksissa tyytymään lukujen suuruusluokan arviointiin. (Talouselämä, 2008)

3.4.3 Käyvän arvon muutokset

Tilinpäätöspäivänä on arvioitava rahoitusinstrumentin käypä arvo. Käyvän arvon muutokset merkitään tuotoksi tai kuluksi tuloslaskelmaan. Jos rahoitusinstrumentti on hankittu saman tilikauden aikana, tuloslaskelmaan merkitään hankintamenon ja käyvän arvon erotus. KTM-asetuksessa mainitaan kuitenkin, että muutokset on merkittävä taseeseen käyvän arvon rahastoon, jos muutokset kohdistuvat suojausinstrumentteihin, investointeihin sisältyvistä valuuttakurssimuutoksiin tai rahoitusinstrumenttiin, jota ei pidetä kaupankäyntitarkoituksessa. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2004) Käyvän arvon rahasto on oman pääoman erä.

Pk-yrityksille tarkoitettujen tilinpäätösstandardien mukaan käyvän arvon muutokset perusrahoitusinstrumenteissa kirjataan aina tulosvaikutteisesti. (IFRS for SMEs) Tämä on seurausta siitä, että standardiin ei tehty jakoa myytäväksi tarkoitettuihin ja eräpäivään asti pidettäviin rahoitusinstrumentteihin. Tämä voi johtaa yhteisön tuloksen suuriin heilahteluihin. Jos käyvän arvon muutos tapahtuu niin sanotuissa strategisissa rahoitusinstrumenteissa, joita on tarkoitus pitää pitkällä aikavälillä, voi käyvän arvon muutokset johtaa väärään kuvaan yrityksen toiminnasta. (Bertoni & Rosa 2007, 7) Käyvän arvon kritisoijat ovatkin arvostelleet käyvän arvon palvelevan vain lyhyen aikavälin tavoitteita. Esimerkiksi finanssikriisi osoittaa, kuinka suuret muutokset instrumentin käyvissä arvoissa voivat antaa harhaanjohtavan kuvan pitkäaikaisille instrumenteille. (Power 2010, 199)

3.5 Käypään arvoon ja hankintamenoon perustuvien arvostusmenetelmien vertailua

Käypä arvo perustuu nykyisyyteen eli arvostushetkeen. Hankintameno taas perustuu puhtaasti menneisyydessä tapahtuneeseen transaktioon. (Riahi-Belkaoui, A. 2000, 443)

Tilintarkastus yhteisö PWC on vuoden 2010 kesäkuussa julkaissut tutkimuksen, jossa se on haastatellut 62 alan ammattilaista. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että käypään arvoon pitäisi arvostaa vain lyhytaikaiset instrumentit ja pitkäaikaisiin käytettäisiin hankintameno menetelmää. He ajattelivat, että tämä antaisi paremmin informaatiota yhteisön liiketoiminnasta sekä taloudellisista intresseistä pitää kyseistä instrumenttia. (PWC 2010, 5)

Käypää arvoa ja hankintamenoon perustuvia menetelmiä pidetään siis vaihtoehtoisina tapoina arvostaa rahoitusinstrumentteja. Tarkemmin niitä analysoidessa löytää niistä myös yhteneväisyyksiä. Esimerkiksi molemmissa, sekä jaksotetun hankintamenon että käyvän arvon menetelmässä, pyritään arvioimaan instrumentin tarkasteluhetken arvoa. Laskentainformaatio jaksotetun hankintamenon menetelmässä perustuu kuitenkin tulevaisuuden kassavirtoihin, ei markkinainformaatioon, niin kuin käyvän arvon menetelmässä. Aikaisemmin on myös todettu, että käyvän arvon määrittämiseen voidaan käyttää instrumentin diskontattuja rahavirtoja eli nykyarvoa, jos markkina hintaa ei ole saatavilla. (IFRS for SMEs 11.28-11.29)

Hankintamenoon perustuvia menetelmiä pidetään historialliseen tapahtumaan perustuvina, mutta varovaisuuden periaatteen mukaan varojen arvonalentumiset ja velkojen lisäykset on kuitenkin huomioitava. (Kirjanpitolautakunta 2006, 1.4.4) Toisin sanoen, jos instrumentin käypä arvo eli siitä todennäköisesti myytävänä saatava hinta on kirjanpitoarvoa pienempi, pitää erotus kirjata arvonalentumisena. Käypää arvoa ollaan siis epäsuorasti käytetty suomalaisessa normistossa ennen fair value-direktiiviäkin. Johdon on arvioitava se, onko objektiivista näyttöä arvonalentumisesta. Näin syntyy samankaltaisia ongelmia, mitä aikaisemmin on kerrottu käyvän arvon määrittämisen ongelmista tutkielman kohdassa 3.4.2. Suurin eroavaisuus hankintamenon ja käyvän arvon välillä on arvonkorotuksissa. Käyvän arvon menetelmällä myös arvonkorotukset kirjataan tilinpäätökseen. Käyvän arvon arvostamisen taustalla vaikuttaa oletus markkinoiden kyvystä hinnoitella instrumentti oikein. (Power 2010, 202) Hankintameno menetelmä perustuu realisointiperiaatteeseen ja tämän johdosta realisoimattomia tuottoja ei pääsääntöisesti merkitä tilinpäätökseen (Leppiniemi 2007).

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää suomalaisen ja pk-IFRS:n eroavaisuudet. Taustalla vaikuttavat eroavaisuudet tilinpäätöksen tarkoituksessa. Suomalaisen tilinpäätöskulttuuriin kuuluu tuloslaskelman korostaminen. Tämä on seurausta siitä, että tilinpäätöksen tärkeimpänä tehtävänä pidetään verotettavan tulon sekä voitonjakokelpoisten varojen esittämistä (Räty 2009). Velkojan suojan korostaminen on myös ohjannut vahvasti suomalaisia laskentaperiaatteita (Räty & Virkkunen, 2002, 26). IFRS-tilinpäätöksen periaatteissa näkyy globalisaation tuomat vaatimukset tilinpäätöksen läpinäkyvyydestä ja vertailtavuudesta. Kansainvälisissä standardeissa myös korostetaan enemmän kirjanpitovelvollisen rahoituksellista asemaa kuvaavaa staattista tasetta kuin dynaamista tuloslaskelmaa. IASB on luonut standardit sidosryhmien tarpeet silmällä pitäen, joista varsinkin sijoittajien tarpeita on korostettu. (Räty & Virkkunen 2002, 19)

Kuvan 5 taulukossa on tehty yhteenveto aikaisemmin mainittujen menetelmien hyödyistä ja haitoista. Pk-IFRS:n päämenetelmät ovat jaksotettu hankintameno ja käypä arvo. Suomalaisen normiston menetelmät ovat hankintameno sekä käyvän arvon optio.

	PK-IFRS		SUOMALAINEN NORMISTO	
	Jaksotettu hankintameno	Käypä arvo	Hankintameno	Käyvän arvon-optio
MAHDOLLISET HYÖDYT	- Rahan aika-arvon huomioiminen - Läpinäkyvyys - Tulevaisuuden parempi arvioiminen	- Vertailukelpoisuus - Läpinäkyvyys	- Perustuu todelliseen tapahtumaan - Käytännön läheinen - Kustannustehokas - Tilinpäätöksen objektiivisuus	- Yhteisö voi itse arvioida soveltuuko käypä arvo instrumentin arvostamiseen
MAHDOLLISET HAITAT	- Työläs - Kustannus-hyöty näkökulmasta ei välttämättä järkevä	- Erilaiset menetelmät heikentävät vertailtavuutta - Perustuu oletuksiin ilman toimivia markkinoita - Markkinahinta ei välttämättä kerro instrumentin arvoa yhteisölle - ilman toimivia markkinoita määrittäminen voi olla hankalaa	- Ei huomioi rahan aika-arvoa - Ajoitukseen perustuvat virheet - Ei huomioi tilapäistä arvonmuutosta	- Vaihtoehtoinen menetelmä

KUVA 5: Yhteenveto normistojen arvostusmenetelmien hyödyistä ja haitoista

Taulukossa ei olla huomioitu pk-IFRS standardien hankintamenoön arvostamista. Siihen on kaksi syytä. Ensinnäkin, vaikutusajaltaan alle vuoden instrumentteihin ei niiden lyhytaikaisuuden vuoksi sisälly rahan aika-arvon ongelmaa. Toiseksi osakkeet, joiden käypää arvoa ei ole määriteltävissä, on samat hyödyt ja haitat kun suomalaisessa normistossa. Suomalaisen tilinpäätösnormiston kohdalla taulukossa on esitetty vain käyvän arvon-option hyötyjä, ei itse menetelmää, koska sen hyödyt ja haitat ovat kummassakin normistossa samoja. Kuitenkin hyödyissä on esitetty käyvän arvon rahaston mahdollisuus, mitä ei pk-standardeissa ole.

Taulukosta voidaan todeta, että kummankin normiston arvostusmenetelmissä on hyötyjä, sekä haittoja. Ei ole yksiselitteistä vastausta siihen, kumpi normisto on parempi. Se riippuu niistä kustannuksista ja hyödyistä, mitä menetelmät yksittäiselle yritykselle tuo. Jos tilinpäätöksen ensisijainen tehtävä on verotettavan tuloksen ja voitonjakokelpoisten varojen näyttäminen, on suomalainen järjestelmä parempi. Jos kuitenkin tarkoituksena on saada kirjanpitovelvollisen taloudellisesta asemasta mahdollisimman realistinen kuva, on pk-IFRS:n menetelmät käyttökelpoisempia. Pk-standardien arvostusmenetelmät sopivat ensisijaisesti yhteisöille, joiden tarkoituksena on saada ulkopuolista rahoitusta liiketoimintaansa. Standardit voisivat olla käyttökelpoisia yhteisöille, joilla on ongelma saada rahoitusta, koska niiden avulla saadaan läpinäkyvämpi ja vertailukelpoisempi tilinpäätös. Pk-yritysten rahoituksen saannin vaikeus onkin yksi niiden kasvun esteistä (Beck & Demircuc-Kunt, 2006).

5 YHTEENVETO

Tarkoituksena oli tutkia suomalaisen tilinpäätösnormiston ja kansainvälisten pk-yrityksille tarkoitettujen tilinpäätösstandardien arvostusmenetelmien eroavaisuuksia. Työ on teoreettinen tutkimus. Aluksi määriteltiin rahoitusinstrumenttien käsite ja sen jälkeen käytiin läpi niiden arvostusmenetelmät. Lopuksi vielä pohdittiin näiden menetelmien hyötyjä ja haittoja.

Rahoitusinstrumentit ovat yhteisön hallussaan olevia monetaarisia varoja ja velkoja. Rahoitusinstrumentti on siis sopimus, joka muodostaa toiselle osapuolelle rahoitusvaroihin kuuluvan erän ja toiselle vieraaseen tai omaan pääoman kuuluvan erän. (IFRS for SMEs 11.3). Pk-standardeissa rahoitusinstrumentit jaotellaan perusrahoitusinstrumenteiksi ja muiksi rahoitusinstrumenteiksi. Rahoitusinstrumentin luonne määrittelee sen arvostusmenetelmän (Haaramo 2010, 336) Pk-standardeihin on myös annettu kirjanpitovelvollisille mahdollisuus käsitellä rahoitusinstrumenttinsa IAS 39 mukaisesti (IFRS for SMEs 11.2). Tätä menetelmää pidetään kuitenkin pk-yrityksille liian monimutkaisena pohdittaessa sitä hyöty-kustannus-näkökulmasta (IASB 2009a, BC99) Suomalaisessa normistossa rahoitusinstrumenttien määrittelyä ei juurikaan ole, mutta niiden määrittelyyn ja käsittelyyn voidaan hakea apua kansainvälisistä IFRS-standardeista (Ahti et. al. 2005, 68-69).

Arvostusmenetelmiin vaikuttavat tilinpäätöksen yleiset periaatteet, jotka määräytyvät tilinpäätöksen tarkoituksen mukaan. Suomessa rahoitusinstrumentit arvostetaan joko hankintamenoon tai nimellisarvoon. Euroopan yhteisön fair value-direktiivin myötä Suomen kirjanpitolakiin on otettu käyvän arvon-optio, joka mahdollistaa tiettyjen arvopapereiden käypään arvoon arvostamisen myös suomalaisessa normistossa. (KPL 5:2a) Pk-IFRS:n mukaiset arvostusmenetelmät ovat hankintameno, nimellisarvo, nykyarvo, jaksotettu hankintameno efektiivisen koron menetelmällä sekä käypä-arvo. Tutkimuksessa ei analysoitu nykyarvon menetelmää erillisenä menetelmänä, vaan se käytiin läpi jaksotetun hankintamenon yhteydessä, koska periaate näissä menetelmissä on sama.

Normistojen vertailun avulla saatiin summattua tutkimuksessa aikaisemmin esitetyt menetelmien eroavaisuudet. Tämän avulla hahmotettiin suomalaisen ja kansainvälisen

normiston eroavaisuudet (kuva 5). Tutkimuksessa ei annettu yksiselitteistä vastausta siihen, kumpi normistoista olisi parempi. Normistojen soveltuvuutta pk-yritykselle pitää arvioida tapauskohtaisesti niiden hyötyjen ja kustannusten kautta, joita menetelmät tuovat yksittäiselle yhteisölle.

LÄHTEET

- Adela, D. & Nistor, C.** (2009) Controversies over fair value accounting: the case of SMEs. *Journal of modern accounting and auditing* 11/2009, 38-46.
- Ahti, A., Kuusiola, A., Larivaara, V-P., Lehto, S., Mäki, L., Ojala, S.** (2005) Kirjanpitolakiuudistus 2005. KHT-Media. Jyväskylä, Gummerus.
- Beck, T. & Demirguc-Kunt, A.** (2006) Small and medium-size enterprises: Access to finance as a growth constraint. *Journal of Banking & Finance*. Washington, The World Bank.
- Bertoni, M & Rosa, B.** (2007) The evolution of financial reporting for private entities. [Verkkodokumentti] [Viitattu 23.11.2010] Saatavilla: <http://oliver.efri.hr/~euconf/2009/docs/session12/5%20Bertoni%20De%20Rosa.pdf>
- Ernst & Young** (2008) Kirjanpitolaki tänään. Jyväskylä, Gummerus.
- Euroopan yhteisöjen komissio, EY** (2003) Huomautuksia kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta. Bryssel, marraskuussa 2003.
- Haaramo, V.** (2010) PK-yritysten IFRS-tilinpäätösstandardit. *Verotus* 3/2010, 331-337.
- Hallituksen esitys, HE (111/1992)** Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain, osakeyhtiölain 11 ja 12 luvun sekä osuuskuntalain muuttamisesta. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 1.12.2010] Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1992/19920111>
- International Accounting Standards Board, IASB** (2009a), IFRS for SMEs – Basis for conclusions. Lontoo, IASC.
- International Accounting Standards Board, IASB** (2009b), IFRS for SMEs – Illustrative financial statements, presentation and disclosure checklist. Lontoo, IASC.

International Accounting Standards Board, IASB (2009c), Exposure Draft, Financial instruments – Classification and measurement. Lontoo, IASC.

Ishikawa, J. (2002) A social science of contemporary value-based accounting: economic foundations of accounting for financial instruments. *Critical perspectives on accounting* 6/2005, 115-136.

Jänkälä, M. & Kaisanlahti, T. (2005) Uusi kirjanpitolainsäädäntö ja tilinpäätös – Muutosten merkitys käytännössä. Juva, WSOY.

Kauppa- ja teollisuusministeriö, KTM (2004) Asetus rahoitusvälineiden arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen, 1315/2004. [Verkkodokumentti] [viitattu 2.10.2010] Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20041315>

Kemp, S. (2005) Staff Questionnaire on Possible Recognition and Measurement Modifications for Small and Medium-sized Entities (SMEs). [Verkkodokumentti] [Viitattu 11.11.2010] <http://www.charteredaccountants.com.au/files/documents/IASB%20SME%20Questionnaire%20Response3.pdf>

Kirjanpitolautakunta (2006), Yleisohje toimintakertomuksen laatimisesta 12.9.2006. Saatavilla verkosta <http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/toimikert> [viitattu 21.10.2010]

KPMG (2009) IFRS käytännön käsikirja. 2. uud. p. Helsinki, Edita

Lakikokoelma (2000) Kirjanpito – säädökset ja soveltaminen. Helsinki, Edita

Leppiniemi, J. & Walden, R. (2009) Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. 10. uud. p. Juva, WSOY.

Leppiniemi, J. (2007) Rahoitusvälineiden käsittely kirjanpidossa ja verotuksessa. *Tilisanomat* 8/2007. [Verkkodokumentti] [Viitattu 1.12.2010] Saatavilla: <http://www.tilisanomat.fi/lehti/printview.php?catid=14&artid=292>

Martikainen, T. & Martikainen, M. (2009) Rahoituksen perusteet. 7. Uud p. Helsinki, WSOY.

Miller, P. & Bahnson, P. (2007) Refining fair value measurement. Journal of accountancy 11/2007, 30-36.

Pacter, P (2010) A closer look at the IFRS for SMEs. ICAC 28th Annual Conference. Bahamas

Power, M (2010). Fair value accounting, financial economics and transformation of reability. Accounting and Business Research. Vol. 40, 3/2010, 197-210.

PWC (2010) What investment professionals say about financial instrument reporting. [Verkkodokumentti] [Viitattu 21.11.2010] Saatavilla: http://www.pwc.com/gx/en/ifrs-reporting/What_investment_professionals_say_about_financial_instrument_reporting.jhtml

Pörssisäätiö [verkkodokumentti] [viitattu 3.11.2010] <http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/ifrs-opas-miten-tilinpaatos-muuttuu,8>

Rahoitustarkastus (2005), määräykset ja ohjeet. Standardi 3.1 – tilinpäätös ja toimintakertomus. [Verkkojulkaisu] [viitattu 1.11.2010] Saatavilla: http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Maarayskokoelma/Rahoitussektori/3_Tilinpaatos_ja_toimintakertomus/Pages/3_1_historia.aspx

Riahi-Belkaoui, A. (2000) Accounting theory, 4th edition. 2000, Thomson Learning.

Räty, P (2009), Pienten ja keskisuurten yritysten IFRS valmistui – mikä merkitys Suomelle?. Tilisanomat 6/2009, 27-30.

Räty, P. & Virkkunen, V. (2002) Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö – IAS- raportointi. Porvoo, Ekonomia.

Street, D. & Shaughnessy, K. (1998) *The Quest for International Accounting Harmonization: A Review of the Standard Setting Agendas of the IASC, US, UK, Canada, and Australia, 1973-1997*. The International Journal of Accounting vol. 33 no. 2, 179-209.

Talouselämä (2008), Käypä arvo on valistunut arvaus. [Verkkodokumentti] [Viitattu 24.11.2010] Saatavilla: <http://www.talouselama.fi/te500/article172409.ece>

Tikka, M. (1999) Rahoitusinstrumentit - kirjanpito, tilinpäätös ja verotus. 2. uud. p. Porvoo, WSOY.

Tuokko tilintarkastus oy, Tuloslaskelman, taseen ja kassavirran yhteys. [Verkkodokumentti] [Viitattu 23.11.2010] Saatavilla:<http://www.talousapu.fi/tuloslaskelman-taseen-kassavirran-yhteys>

Virtanen, A. (2007) Katsaus tilinpäätöksen historiaan Suomessa. Tilisanomat 5/2007. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 1.12.2010] Saatavilla: <http://www.tilisanomat.fi/lehti/printview.php?catid=14&artid=273>